

Fremsendelse af forslag til tentativlisten til UNESCO Verdensarv.

Emne: "Salt og Tang på Læsø"

BESKRIVELSE:

Den egentlige bosættelse af Læsø skete relativt sent, antagelig først efter vikingetiden, og skyldtes især opdagelsen af store forekomster af højsalint grundvand, saltlage, under øens sydvendte strandenge. Bosætterne mødte sammenhængende skov på resten af øen. Det vil sige, at de to helt afgørende råstoffer for en større, økonomisk attraktiv saltproduktion – en udbredt saltlage og rigeligt brænde – var til stede.

Udvindingen af "det hvide guld" fik gennem en 500-årig periode – frem til 1652 - stor økonomisk betydning for øens befolkning og dens skiftende ejere, kirken og kongen.

Nogle århundreders intens saltsydning med deraf følgende rovdrift på øens skove, kombineret med "Den Lille Istid" (en periode med koldere klima, som medførte at det meget saltholdige vand forsvandt) førte til en økologisk og økonomisk katastrofe i kraft af skovløshed og deraf følgende sandflugt. Befolkningens eksistensgrundlag blev fuldstændig ændret.

En dramatisk konsekvens var mangel på naturlige byggematerialer. Det medførte, at en globalt set enestående byggeskik opstod: Huse bygget af forhåndenværende materialer – ler, vraggods fra strandede skibe og de rigelige mængder af ålegræs, som skyllede ind på Læsøs kyster fra det store lavvandsområde mellem Læsø og Anholt.

Metertykke tangtage lå snart på alle øens ejendomme og gav bygningerne deres særprægede udtryk, som i både form og byggeteknik kun findes på Læsø. De er klare, fysiske vidnesbyrd om den kultur, der i århundreder har præget udviklingen på Læsø. Et geografisk isoleret mikrokosmos, primært bevaret i en helt speciel tagteknik: tængning med vredne vasker af det meterlange ålegræs. Skønt ålegræs er anvendt som bygge- og tagmateriale i kystegne i andre lande, findes den læsøske vaskerteknik og dens langtidsholdbare tage ikke andre steder på kloden.

Den naturlige saltlage

Dannelsen af det stærkt saltholdige grundvand sker på de sydlige kyster og på den mest lavvandede del af den 90 kvadratkilometer store, jævnlige tørlagte "fjære" syd for Læsø i et geologisk enestående miljø: på toppen af en mere end 200 kvadratkilometer stor, 180 meter tyk lerplatform, som er eroderet til vandret af havet og bestrøet af talløse kæmpesten.

Heri koncentrerer havvandet op til mellem 2 og 8 gange Kattegats saltindhold, op imod 16 % salt i vandet over for Kattegats ca. 2 %.

Det enestående sammenfald af de mange naturlige mekanismer og geologiske forhold skabte og skaber stadig dannelse af en saltlage, der kan indvindes. Det skyldes især, at toppen af det tykke lerlag kun ligger i nogle få meters dybde under strandengene og sandfjæren. Det forhindrer, at havvandet ved vinterlige oversvømmelser på øens sydlige lavtliggende arealer synker længere ned. Herfra kan en særlig kraftig fordampning om sommeren foregå over flere år og hæve saltindholdet til så højt et niveau, at det kan inddampes til krystallinsk salt ved et minimalt forbrug af brænde.

Rundtom i verden blev salt først og fremmest udvundet ved solinddampning af havvand eller ved minedrift. Inddampning af salt i åbne jernpander foregik kun, hvor solfordampning ikke var mulig pga. klimaet, men hvor saltkoncentrationen i kilderne var så høj, at det kunne svare sig. På Læsø opdagede man det stærkt saltberigede grundvand i tidlig middelalder, da Domkapitlet i Viborg og cisterciensermunke fra Vitskøl erhvervede øen. En produktion blev indledt med tilstrømmende bønder, der fik ret til landnam mod at oprette en saltkedel og betale for jord og brænde med salt.

Der er kun få historiske kilder, der dokumenterer økonomien i saltproduktionen, men en kilde slår fast, at Børglumbispen i 1330 fik 168 tønder salt for at tillade ægteskaber mellem nært beslægtede på Læsø. Hvor stor en andel af den samlede produktion disse 168 tønder udgjorde vides ikke, men det er sikkert, at de har haft stor værdi for Domkapitlet i Viborg.

I 1536 overtog kongen indtægterne fra øen, og han benyttede dem i stor udstrækning til aflønning af sine embedsmænd.

Stort set hver gårds husstand deltog i århundreder i saltsydningen i sydehytter, som blev bygget, hvor saltbrønde kunne etableres langs sydøstsiden af Rønnerne. Selve sydeprocessen i de åbne jernpander over brændefyrede ildsteder var et særligt håndværk, som dengang var kendt fra både Tyskland og England.

Strandlinjen rykkede sig hele tiden pga. øens særligt kraftige landhævning. Den kraftigste lage blev dannet ved den til enhver tids nye strandlinje. Sydehytterne måtte derfor hele tiden flyttes for at følge med kysttilvæksten.

Konstruktionstømmeret kunne genanvendes i de nye hytter, mens de forladte hyttetomters tørvevolde og ildsteder blev efterladt. De jævnlige flytninger bevirker, at der i dag kan optælles mere end 1.700 tomter. Det anslås, at antallet af sydehytter, der på én gang var aktive, var omkring 135.

De store økonomiske interesser i saltet, først fra Domkapitlet i Viborg, siden fra den danske konge, medvirkede stærkt til overudnyttelsen af de naturgivne ressourcer sted med et stærkt forarmet landskab og ringere levevilkår til følge.

Et lille indblik i mængden: I 1481 blev der sendt 648 tønder salt til Viborg som afgift til Domkapitlet. Fra 1536 overtog kongen indtægten fra Læsø, og i 1616 blev der til kongen betalt 156 tønder, altså under en fjerdedel af mængden 135 år tidligere. Saltsydningens betydning blev reduceret i takt med, at det ikke længere var muligt at skaffe tilstrækkeligt brændsel.

Værdien af den handel med salt, læsøboerne selv stod for, er ikke beskrevet i historiske kilder. Men vi ved, at der blev solgt Læsø-salt til nabolandene, og at den handel lagde grunden til, at Læsø senere blev til en søfartsø med op imod 300 hjemmehørende skuder.

Træet, der blev benyttet som brændsel til saltsydningen, blev fældet i øens oprindeligt store skove. Efter ca. 500 års overforbrug, rovdrift og klimaforværring var skovarealet stort set væk, og en tilsanding af især øens østlige halvdel blev et af resultaterne. Antallet af sydehytterne faldt drastisk, og i 1652 blev den historiske produktion endegyldigt indstillet.

En ny byggeskik opstår

Der er en meget tydelig historisk sammenhæng mellem de efterladte landskaber efter saltperioden, præget af skovløshed og sandflugt, og udviklingen af byggeskikken med ålegræs som tagdække på huse og gårde. 1600- og 1700-tallets forblæste landskaber efterlod ingen af de tagmaterialer, der blev anvendt i resten af landet. Al halm gik f.eks. til dyrefoder, og derfor opstod nødvendigheden af et alternativ: at tørre og anvende enorme mængder af ålegræs samlet langs Læsøs kyster til tag. Tømmer til husenes bindingsværk og spær måtte ligeledes primært findes på anden vis, nemlig ofte som strandingsgoods og drivtømmer.

Det er denne helt specielle sammenhæng mellem århundreders sydning af salt og forbruget af brændsel hertil, der medfører den særprægede byggeskik. Læsøboerne handlede af nødvendighed med afsæt i denne økologiske og økonomiske krise. Dette gør Læsøs historie og identitet enestående og værdig som verdenskulturarv. Et fremragende eksempel på menneskehedens medansvar for og handlemuligheder under omfattende forandringer.

300 år gamle tangtage

De fleste af Læsøs engang cirka 300 tangtage er forsvundet, dels pga. overgang til billigere, industrielt fremstillede tage, dels fordi tang af lødig kvalitet har været umulig at skaffe i henved 90 år pga. den globalt omfattende tangpest, der nåede Læsø i 1920'erne.

De ældste bevarede tangtage skønnes at være op mod 300 år gamle, enkelte måske endnu ældre. Holdbarheden overstiger dermed alle andre organiske tagmaterialer, vi kender fra husbyggeri.

De relativt få tilbageværende tangtage var i de fleste tilfælde – efter år 2000 - i yderst ringe

stand. Siden 2008 er det, først via pilotprojekter og siden gennem en målrettet samlet redningsplan, for alvor lykkedes at sikre og bevare et antal af disse særprægede ejendomme.

Den lange levetid er en væsentlig grund til, at der blev registreret 36 ejendomme med helt eller delvist bevaret tangtag, da Center for Bygningsbevaring fra 2012 til 2013 kortlagde dem. På baggrund af en helhedsorienteret indsats for bevaring af tanggårdene har 18 af disse efterfølgende fået helt nyt tangtag, og flere vil få det i de kommende år.

Saltproduktionen genopstår

I 1900-tallet opstod der en fornyet interesse for øens historiske saltproduktion. Etnologer og historikere indledte omfattende historiske undersøgelser i de bevarede arkivalske kilder. Arkæologiske registreringer af de mange ruiner, som havde ligget ubemærkede hen på de udyrkede arealer, blev indledt som forarbejder til senere fredninger. Dette blev fulgt op af arkæologiske udgravninger i 1990'erne, som afdækkede en længere række spor af sydehytter. Ved udgravningerne blev det påvist, at hytterne havde en påfaldende ens konstruktion.

Det var allerede ved starten af de arkæologiske undersøgelser blevet besluttet, at der skulle opføres en hytte, der i konstruktion og mål svarede til de hytter, som havde været i funktion i den 500-årige produktionsperiode. Hytten blev indviet 5. juni 1991, og i 1998 blev hytte nummer to opført.

De arkæologiske udgravninger og de vellykkede opførelser af de to sydehytter påkaldte sig både lokal og international interesse. Herved fik den oprindelige saltsydning en fornyet opblomstring med en efterhånden omfattende produktion, og den kom hurtigt til at spille en central rolle i øens økonomi og selvforståelse for anden gang i historien. I foråret 2018 blev den immaterielle kulturarv i håndværket saltsydning nøje beskrevet og indsendt til Folkemindesamlingen på Det Kongelige Bibliotek.

Levende historiefortælling

Tilsvarende er der siden 2008 arbejdet med at generhverve sig den håndværksmæssige kunnen med tængning af et tangtage samt med at genetablere en produktion af kvalitetsålegræs til tagene.

Siden 2016 er der årligt tænget flere ejendomme. Afviklingen af den del af Læsøs unikke kulturarv er standset, idet der fortsat nytænges de kommende år. Et omfattende arbejde med at bevare og beskytte bygningskulturen er påbegyndt.

I dag er de historiske vidnesbyrd registrerede og beskrevne, ført op i nutiden og gjort til levende historiefortælling: Der sydes salt som i gamle dage på Læsø Saltsyderi, og der

lægges nye tangtage på huse, der fortsat tjener som helårs- og sommerboliger. En 900 år gammel kulturarv er dokumenteret, genfortalt og løftet ind i nutiden og udgør en væsentlig del af Læsøs identitet og fremtid.

BEGRUNDELSE

Sammenhængene mellem de særlige geologiske forhold og produktion af salt med den deraf følgende betydning og udvikling - økonomisk, landskabeligt og kulturelt - udgør tilsammen enestående værdier af universel betydning (*Outstanding Universal Values*).

På Læsø er omkring 1/3 af øens kulturlandskab og bygningsmasse præget af saltsydningen og tængningen. Dertil kommer en række både materielle og immaterielle spor efter udviklingen, f.eks. rester af havediger og bebyggelsesmønstre, dræningssystemer (grøftning), indlandsklitter, sydetomter og et stort navnestof, der henviser til historiske produktions- og beboelsesformer.

Når vi taler om naturlige og kulturelle værdier (Statement of Significance, SOS) for *saltproduktionen*, er det den enestående naturskabte mulighed for at producere salt med deraf følgende økonomiske interesse i Læsø, der er signifikant. Saltsydning er et ældgammelt håndværk, der optræder overalt i verden, men de på Læsø helt særlige geologiske forudsætninger for råsaltlagens tilstedeværelse *findes ingen andre steder i verden*.

På øen har produktionen spillet en helt afgørende rolle for bosætningen, og for at det overhovedet er lykkedes befolkningen at brødføde sig selv.

Når vi taler om signifikante kulturelle værdier (Statement of Significance, SOS) for *de tængede ejendomme*, så er denne bygningstypologi unikt forekommende på Læsø. Der har været anvendt og anvendes stadig ålegræs til tagtængning andre steder i verden, men metoden med at vride vasker, som bindes på tagets lægter, findes ingen andre steder. Netop denne teknik havde et andet unikt særkende, nemlig at det var kvindearbejde at indsamle, tørre og vride ålegræsset til vasker, som udgør det vitale fundament for tangtaget.

I takt med, at saltsydningens omfang blev reduceret, overgik Læsø til at være et søfartssamfund.

Fra at saltet havde været den væsentligste økonomi blev det i løbet af et par århundreder til, at stort set alle mænd var ude at sejle, enten i som handelsfolk eller i kongens flåde. Det medførte, at Læsøs kvinder kom til at stå for en lang række arbejdsopgaver, som i resten af Danmark ellers var mændenes. At udføre holdbare og tætte tage af de forhåndenværende materialer var en af disse arbejdsopgaver.

Diger, havefællesskaber og social organisering

Videnskabernes Selskabs kort fra 1789 er en uvurderlig kilde, der viser et detaljeret kulturelt og landskabeligt billede af øen: husene var, med ganske få undtagelser, alle tængede og langt de fleste var opført i klynger, omgivet af diger, der afgrænsede ind- og

udmark. Oprindeligt opstod klyngerne, da Læsø var dækket af skov. De første bosætninger skete med etablering af lysninger i skoven. Læsøboerne havde brugsretten til **indmarken** med opdyrket jord, mens Domkapitlet havde brugsretten på **udmarkerne**.

I takt med at skovene forsvandt, blev sandflugt en reel trussel for de sparsomt opdyrkede arealer. Tørvediger som kunne være helt op til 12 meter brede og 2 meter høje blev bygget for at beskytte agerjorden.

Disse klynger – først opstået som lysninger i skoven og siden digeomkransede haver – har været konstituerende for hele øens bosætning.

På kortet er optegnet ca. 90 klynger, også af historiske kilder kaldet havefælliger, spredt i landskabet i et bælte, der fordeler sig tværs over øens sydlige del. Placeringerne af haverne afspejler, hvor den bedste (eller i Læsø's tilfælde mindst ringe) jord befandt sig.

Desuden er der, i et mindre område på øens østlige del, indtegnet 6 haver, som overlevede på trods af tilsandingen.

Haverne varierer i størrelse fra ganske små arealer med få huse til de største havefællesskaber med op til 20 huse og gårde. Haverne var inddelt i jordlodder, som hørte de enkelte huse og gårde til. Huse og gårde er konsekvent placeret langs afgrænsningen mellem ind- og udmark.

Begrebet "havefællig" eller havefællesskab beretter også om øens sociale organisering, hvor fælles indsatser og samarbejder i mange forhold var en betingelse for eksistens. Af historiske beskrivelser fremgår det klart, at samarbejder på tværs af familier har været almindelige, bl.a. i forbindelse med bjærgninger og tængearbejder.

Disse havefælliger udgør et enestående kulturmiljø, opstået som en direkte følge af saltproduktionen og siden udviklet som følge af skovens forsvinden og den efterfølgende sandflugt.

De enkelte huse afspejler i mange tilfælde de gældende sociale vilkår. Nogle af de største tanggårde er kendetegnet ved, at små gårde gradvist blev udbygget i takt med, at der var ressourcer til det, eller i takt med, at familiernes døtre giftede sig og stiftede familier. En enkelt gård kunne således udvikle sig fra ganske beskedne huse til store langhuse, eller gennem knopskydninger og udbygninger udvikle sig til tvilling-, trilling- eller firtingegårde.

Netop det forhold at tanggårdene i praksis hyppigt gik arv til døtrene – ved arv eller salg – var et særkende for Læsø. Da saltsydningen ophørte, og stort set alle mænd var ude at sejle, var der på Læsø en overrepræsentation af kvinder. Som i andre maritime samfund var det nødvendigt, at kvinderne påtog sig flere og flere af de arbejder, som traditionelt hørte mændene til.

Tanggården som bygningstype og bosætningerne i havefælliger er således et resultat af den århundredlange kulturhistoriske udvikling og betinget af de særlige omstændigheder

og livsvilkår, der fulgte i kølvandet på saltsydningen og dets ophør i midten af 1600-tallet.

Hermed er der lagt grund for en fremadrettet værdibaseret udvikling af Læsø, hvor kulturarvens ressourcer er det primære afsæt. I forbindelse med et videre arbejde hen imod en ansøgning til UNESCO vil der kunne skabes øget fokus på de værdifulde kulturmiljøer og kulturhistoriske spor, som stadig findes omkring saltproduktionen og tanghusene, herunder havediger, grøfter, indlandsklitter og historisk navnestof.

Salthistorien, tanghusene og kulturmiljøerne på Læsø afspejler unikke materielle og immaterielle værdier. Et mikrokosmos, der sammenfatter øens kulturhistoriske udvikling.

FORSLAG TIL NOMERINGSKATEGORI OG KRITERIUM(ER):

Nomineringskategori: "Kultur"

Kriterierne: (ii) + (iii)

AFGRÆNSNING:

Afgrænsning af kulturmiljø for tanghusene:

De blå stiplede linje viser de væsentligste veje, hvorfra man oplever tanghusmiljøet og tanghusene. Den ydre grænser definerer det miljø, der skal friholdes for at beskytte det samlede tanghusmiljø.

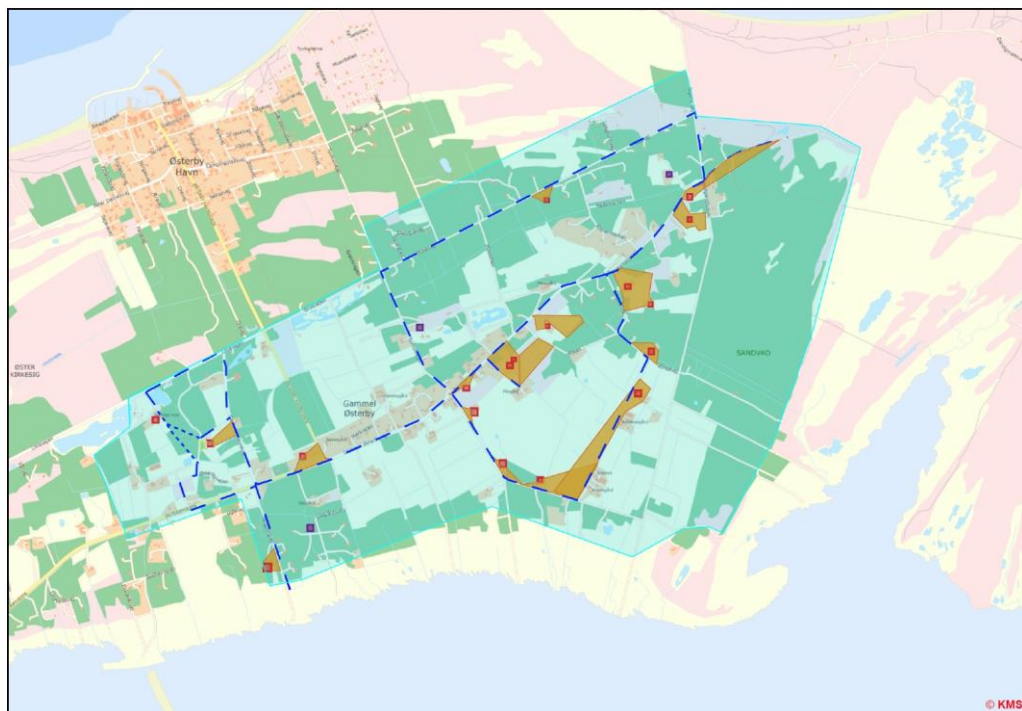
De gul-orange markeringer er de indkigskiler, der i dag er til tanghusene. De fleste er beskyttet / skal beskyttes af deklARATIONERNE, suppleret med bestemmelserne om beskyttet natur.

De to kort over Bangsbo-Stoklund-området viser begge afgrænsningen omkring de tre tangejendomme: Bangsbogård, Lille Bovets Gård og Sandvad.

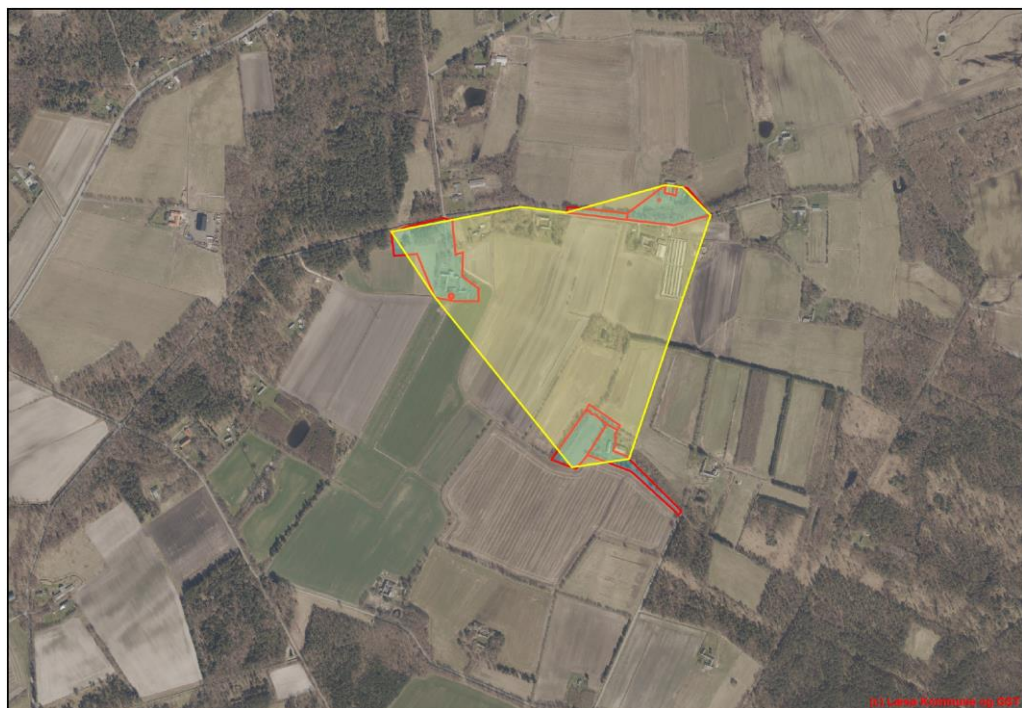
Det ene kort viser afgrænsningen, markeret ved et gult felt, og det andet kort viser områdets adgangsveje, dels offentlige veje (blå linjer og private stier og adgangsveje (gule linjer).

På begge kort angiver de røde markeringer de forskellige tinglyste indkigskiler til ejendommene.

Østerby området:

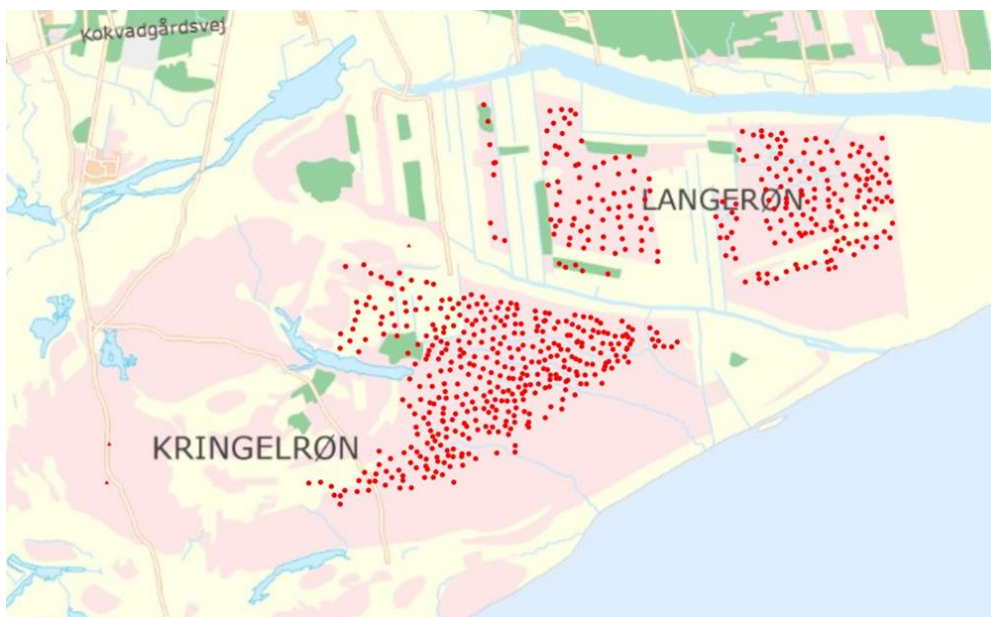
Bangsbo området:

Kortet over saltsydetomterne:

Kortets røde markeringer viser placeringen af de registrerede saltsydetomter på hhv. Hornfiskerøn og Kringelrøn. I området syd for Stoklund og Bangsbo findes yderligere et stort antal registrerede syderier, der i dag henligger beskyttet i bevoksning.

KOMPARATIVANALYSE:

I dette afsnit identificeres, hvorledes de i ansøgningen beskrevne værdier på Læsø kan sammenlignes med/skilte sig ud fra udvalgte emner allerede repræsenteret på Verdensarvlisten.

*Analysen har fokus på **salt og tang** set i en bred optik.*

På UNESCOs liste er i 1978 optaget saltminerne i **Wieliczka** og **Bochnia i Polen** (stensalt). Minerne er optaget med bærende begrundelser i, at her er tale om de ældste saltminer i Europa. Minerne viser udviklingen af saltudvinding i Europa fra 1400-tallet og frem til i dag og ikke mindst de omfattende gallerier og tilknyttede kapeller med kunsthæderige udsmykninger i stensaltet.

Minernes autenticitet er beskrevet som "relatively satisfactory", idet størstedelen af minernes bevarede strukturer stammer fra det 19. århundrede, og de tekniske anlæg er repræsentanter fra 17-, 18- og 1900-tallet. Teknisk viden fra tidligere tider kendes primært fra historiske arkivalier og fra rekonstruktioner.

Den historiske saltproduktions betydning for det polske riges/kongehusets økonomi anføres som et af de bærende integritetsparametre, som kan tilskrive stedet **OUV** (*enestående universel værdi*).

Den genskabte saltproduktion på Læsø sker i vid udstrækning efter dokumenterede historiske processer og saltfremstillingen på Læsø afspejler bondeindustrien, som den er foregået siden 1100-tallet.

Den intensive sydning på Læsø kan fortsat aflæses i nutidens landskaber, både med de mere end 1.700 sydesteder og i de eksisterende bebyggelsesstrukturer, der stadig bærer spor efter bl.a. havefælliger og intensiv skovhugst og sandflugt.

Der findes ikke på listen repræsentanter for saltproduktion ved inddampning i sydepander, som vi kender det fra f.eks. **Lüneburg i Nordtyskland** og Læsø. Lüneburg var i middelalderen kendt for at producere salt af meget høj kvalitet. Dette salt blev ofte anvendt som kvalitetsstandard for salt produceret andre steder. Det er anført i adskillige historiske kilder, at den fine sydesalt fra Læsø i kvalitet kunne måle sig med Lüneburgsaltet.

Læsøs historiske saltproduktion var grundlag for bosætningen og var eksistensgrundlag for befolkningen i omkring 500 år. Det havde desuden stor betydning, at handelen med saltet strakte sig vidt ud i riget – i forhold til både sin kernefunktion – at konservere fødevarer – og som en væsentlig økonomisk faktor for både kirken og kongen.

På den måde kan Læsø sammenlignes med f.eks. **Coffee Cultural Landscape of Colombia**, indlemmet på Verdensarvlisten i 2011. Her er tale om en kultur opstået omkring dyrkning af kaffebønner i et særdeles uvejsomt terræn på stejle bjergskrånninger og de enestående universelle værdier begrundet i følgende:

– Den kontinuerlige dyrkning, som over mange generationer er foregået på samme måde.

– De helt særlige metoder, disse bønder har udviklet i forbindelse med tilpasningen til de vanskelige geografiske forhold.

Omstændighederne har medført tilpassede løsninger for både udlægning af dyrkningsjord, placering og udformning af bebyggelserne og ikke mindst kollektive indsatser.

Hermed er der mange paralleller til Læsø, hvor saltsydningen er foregået i omkring 500 år. Desuden er det væsentligt, at dette håndværk kontinuerligt er overleveret fra generation til generation. Konsekvenserne af den intensive produktion skabte en nærmest guld og ufrugtbar ø og dermed kan Læsøboernes og kaffebøndernes vilkår sammenlignes. I begge tilfælde er der ud af vanskelige vilkår opstået og udviklet særlige kulturelle karakteristika og sociale organiseringer.

På Læsø har livsbetingelserne også nødvendiggjort samarbejde på tværs af familier, hvor husenes placering i havefællesskaber og det ressourcekrævende arbejde ved husbygning/tængning har krævet ganske mange i en fælles indsats.

Kaffebøndernes måde at forfine planlægningen af henholdsvis boliger og marker på, med bebyggelser på toppen af bjergene og marker anlagt ned ad skråningerne, er et eksempel på tilpasning, som også kan relateres til Læsø.

Parallellerne skal findes i den ressourceknaphed, der fulgte i kølvandet på sydningen. Manglen på byggematerialer fordrede også her helt unikke løsninger og er et billede på, hvorledes barske livsvilkår fremmer tilpasning.

Til forskel fra Colombia kan det dog fastslås, at teknikkerne i forbindelse med tængning de seneste 300-400 år gradvist har ændret sig til den teknik, vi ser i dag med vredne vasker. Denne vernakulære arkitektur og byggeskik findes som nævnt alene på Læsø og er vokset ud af de menneskeskabte vilkår i kølvandet på saltsydningen.

Der er på Verdensarvlisten gode eksempler på husbygning med enestående anvendelser af lokalt forekommende byggematerialer. Her kan f.eks. nævnes **Trullierne i Alberobello i Italien**, som kom på listen i 1996. Husene er opført af kalksten, som ligger spredt i naturen og samlet til runde bygningskroppe og koniske tage uden brug af mørtel.

Der er herved opstået et helt særligt bygningsudtryk, som ikke ligner andre huse i verden. Sådan er det også med tangtagene med de metertykke opbygninger af ålegræs med skarpe afskæringer omkring døre og vinduer. Disse afspejler en globalt enestående byggetradition. **Alberobello og Læsø** kan sammenlignes ved, at den lokale byggeskik er anvendt ved samtlige historiske huse og demonstrerer dermed ikke *en måde* at bygge på, men *måden* at bygge på.

Der er ingen hustyper på Verdensarvlisten, hvortil ålegræs er anvendt til tagdækning. Vi kender til eksempler i Kina i kystegnen omkring byen Rongcheng ved Det gule Hav, hvor langhalm, ler og ålegræs tilsammen danner et interessant tag af naturmaterialer – men anvendelse, teknik og udtryk, som vi kender det fra Læsø, er unikt og med OUV (enestående universelle værdier).

I bilagsdelen er vedlagt en liste over yderligere emner fra verdensarvlisten som bilag D, hvori kriterierne er sammenlignelige paralleller til kulturarven og kulturhistorien på Læsø.

TILKENDEGIVELSE AF OPBAKNING:

I forbindelse med ansøgningsarbejdet har Tentativudvalget husstandsomdelt det i bilag B vedhæfte folder "LÆSØ, salt og tang – en del af verdensarven". Ansøgningsarbejdet har i flere omgange været omtalt i Læsø Posten og der er afholdt offentligt møde i Læsø Bio med omkring 60 interesserede borgere, hvor projektet blev gennemgået, kommenteret og drøftet positivt.

I tillæg til dette er der indhentet støtteerklæringer fra Læsø Natura 2000 Lodsejerforening, Læsø Museum, Læsø Jagtforening, Læsø Folkedanserforening, Læsø Tangtage A/S, Vesterø Boldklub, Østerby Sportsforening, Museumsforeningen for Læsø, Læsø Fiskeriforening, Læsø Turist- og Erhvervsforening, Tanghusene på Læsø – Ejerforening af 2014, Læsø Fonden, Læsø Salt og Naturstyrelsen. I 2008 fik Læsø Kommune en opfordringsskrivelse om samme fra "Association of Friends of Inland Salinas". Alle vedlagt som bilag A.

Økonomisk er arbejdet blevet støttet af LAG, Læsø Kommune, Læsø Salt A/S, Færageselskabet Læsø K/S, Læsø Turist- og Erhvervsforening, Læsø Fiskeindustri Fond og Den Danske Bank Læsø Fond og med administration ved Læsø Museum.

Læsø Kommunalbestyrelse godkendte på sit møde den / 2020 den i Bilag E vedhæftede hensigtserklæring "Læsø Kommune ønsker at beskytte de kulturværdier, der er grundlaget for vores fælles historie".

ORGANISATION:

Arbejdet med udarbejdelsen af denne ansøgning har været organiseret i et tæt samarbejde mellem Læsø Kommune og lokalbefolkningen, repræsenteret ved bestyrelsen i Læsø Kommunes paragraf 17 stk. 4 udvalg (Tentativ-udvalget). Det er sammensat af repræsentanter for Læsø Museum, Læsø Museumsforening, Læsø Landbrug, Læsø Fiskeriforening, Læsø Turist- og Erhvervsforening, Læsø Salt A/S, Læsø Tangtage A/S og Læsø Kommune.

Dette samarbejde vil fortsætte, såfremt Læsøs "Salt og Tang" optages på tentativlisten.

Ansøgningen støttes af den samlede kommunalbestyrelse samt af en række foreninger og virksomheder på Læsø. Se bilag med støttetilkendegivelser.

Fremadrettet vil der blive nedsat et nyt paragraf 17. stk. 4 udvalg, "Læsø UNESCO-udvalg", bestående af repræsentanter fra Kommunalbestyrelsen, forvaltningen samt det nuværende Tentativudvalg, suppleret med repræsentanter fra relevante foreninger, der ikke har været repræsenteret i Tentativudvalget. Det nuværende Tentativudvalg nedlægges samtidig.

Udvalget vil blive ledt af formanden for Læsø Museums bestyrelse, Jess Jessen-Klixbüll. Læsø UNESCO-udvalg vil i det daglige fungere ved et sekretariat under Læsø Museum.

Sekretariatet under Læsø UNESCO-udvalg vil varetage kontakten til Slots- og Kulturstyrelsen, stå for indsamling af data, løbende kontakt med fagfolk, både på Læsø og udenfor og i sidste ende forestå skrivning af ansøgningen.

Finansieringen af arbejdet med ansøgningen om, at "Salt og Tang" kan blive udnævnt som UNESCO Verdensarv, vil ske gennem bevillinger fra Læsø Kommune, bidrag fra lokale fonde og virksomheder samt fra større danske fonde.

Som anført i ansøgningen ligger der allerede i dag en mængde forskningsmateriale i bøger, artikler og undersøgelser, der skal beskrives og systematiseres, ligesom der er områder, der kræver nye undersøgelser og forskning.

En væsentlig del af at være udnævnt som UNESCO Verdensarv er formidling af de bagvedliggende historier. En sådan formidling af salt- og tanghistorien foregår allerede i dag gennem Læsø Museum, Læsø Salt A/S, Læsø Tangtage A/S og Læsø Turist- og Erhvervsforening.

Som et første skridt til øget fokus på salt og tang søger Læsø Museum netop nu fondsstøtte til en ny udstillingsbygning, hvor udstillinger om "Salt og Tang" vil supplere museets igangværende aktiviteter samt formidlingen fra de fondsstøttede nytængede ejendomme og Læsø Saltsyderi's levende fortællinger.

Læsø, den / 2020

Læsø Kommune, Doktorvejen 2, 9940 Læsø

Borgmester Karsten Nielsen

Bilagsoversigt:

Bilag A Støtteerklæringer – 15 stk.

Bilag B Folder – "Læsø, salt og tang – en del af verdensarven".

Bilag C	Centrale begreber, set i Læsø-kontekst.
Bilag D	Komparative studier - México, Mauritanien, Japan, Portugal, Østrig og Frankrig.
Bilag E	Læsø Kommunes hensigtserklæring "Læsø Kommune ønsker at beskytte de kulturværdier, der er grundlaget for vores fælles historie".
Bilag F	Læsøs salt og tang – visuelt fortalt.